

Однорог Галина Володимирівна
аспірантка

Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, м. Київ

СУТЬ ПОНЯТТЯ «КЛЮЧОВІ КОМПЕТЕНТНОСТІ КРАВЦІВ» У ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

***Анотація.** У статті проаналізовано наукові, науково-методичні джерела та законодавчо-нормативні документи професійної (професійно-технічної) освіти щодо тлумачення суті та змісту поняття «ключові компетентності». Підведено підсумок про багатогранність дефініції «ключові компетентності». Запропоновано формулювання власного визначення «ключові компетентності кравця».*

Проаналізовано Державні стандарти професійної (професійно-технічної) освіти для професій «Швачка» (код 7436), «Кравець» (код 7433), «Закрійник» (код 7435), Методичні рекомендації щодо розроблення ДСПТО та Методичку розроблення професійних стандартів. Визначено, що перелік ключових компетентностей у ДСПТО швейного профілю потребує доповнення відповідно до сучасних освітніх тенденцій, вимоги часу та потреб ринку праці.

***Ключові слова:** компетентності, ключові компетентності, компетентнісний підхід, кваліфікований робітник, кравець.*

Постановка проблеми.

Сучасний ринок праці характеризується дисбалансом між попитом та пропозицією робочої сили, який відображається у професійно-кваліфікаційній невідповідності. Сучасний роботодавець зацікавлений у робітнику, який не лише має високий рівень кваліфікації, а здатний до прояву самостійності, до сприйняття нового, володіє сучасними засобами комунікації та активно їх використовує в професійній діяльності, володіє критичним та творчим мисленням.

Дана тенденція спричинена інформаційною та інноваційною революцією, яка вимагає змін у сфері освіти: перехід від знаннєвої до компетентнісної моделі підготовки фахівців.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання компетентності постало давно, його вивченню присвячені роботи Дж. Равен, Р. Кеган, Н. Бібік, О. Пометун, Г. Селевко, І. Зязюн, І. Зимня, А. Хуторський, О. Оварчук, О. Локшина. Компетентності, на думку науковців, є індикатором,

що дозволяють визначити готовність до конкретної діяльності, особистого розвитку та активної участі в житті суспільства.

Аналіз наукової літератури дає підстави стверджувати, що подальшого вивчення та уточнення потребує суть терміну «ключові компетентності кравців».

З огляду на це, **метою статті** є дослідити основні теоретичні підходи до визначення сутності та уточнити поняття «ключові компетентності кравця».

Виклад основного матеріалу. У Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки [14, с. 8] зазначено, що у ХХІ столітті ключовим завданням освіти має бути «розвиток мислення, орієнтованого на стале майбутнє». Сучасний ринок праці вимагає від випускника здатності самостійно застосовувати теоретичні та практичні знання в нестандартних життєвих ситуаціях, адаптуватися в даних умовах. Тому випускник закладу професійної (професійно-технічної) освіти повинен бути компетентним громадянином.

У тлумачному словнику сучасної української мови за редакцією В. Бусела [3, с. 560] визначено: *компетентний* – той, хто володіє знаннями в якій-небудь галузі, тямущий, кваліфікований; *компетентність* – поінформованість, здатність реалізувати свої можливості у певній галузі.

У своїх дослідженнях Е. Зеєр [8, с. 25; 9, с. 48] пояснює термін «компетентність» як сукупність системи теоретичних і прикладних знань, які включають когнітивну та операційно-технологічну складову, тобто компетентності – «це сукупність системи знань та дій».

А. Хуторський [18, с. 60] визначає, що компетентність, «це володіння дитиною відповідною компетенцією, що вміщує її особистісне ставлення до неї й предмету діяльності, це вже притаманна особистості вихованця якість (сукупність якостей) і мінімальний досвід діяльності у певній сфері».

Англійський психолог Дж. Равен [16] визначає компетентність, «як специфічну здатність ефективного виконання конкретних дій у предметній

області, включаючи вузькопредметні знання, особливого виду предметні навички, способи мислення, розуміння відповідальності за свої дії».

На думку Г. Селевка [17, с. 139], компетентність це – «інтегральна якість особистості, яка проявляється в її загальній здатності й готовності до діяльності, що ґрунтується на знаннях і досвіді, набутих у процесі навчання й соціалізації та орієнтованих на самостійну й успішну участь у діяльності».

У Законі України «Про освіту» [7] зазначено, що компетентність – «динамічна комбінацію знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначають здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність». В Національній рамці кваліфікацій термін «компетентність» синонімічний з терміном «результати навчання» – «знання, уміння, навички, способи мислення, погляди, цінності, інші особисті якості», що набуваються в освітньому процесі, їх можна ідентифікувати, продемонструвати, спланувати, оцінити та виміряти [15].

Аналіз наукової літератури засвідчує, що існує безліч класифікацій компетентностей, найбільш загальну ієрархію наводять А. Хуторський [19] (ключові, загальнопредметні, предметні), В. Байденко [2, с. 6] (професійні, загальні, академічні), В. Ягупов [20, с.31-32] (ключові, професійні, фахові).

Сходяться думки вчених О. Оварчук, О. Пометун та Н. Бібік щодо ознак ключових компетентностей, а саме: дані компетентності є поліфункціональними, надпредметними, міждисциплінарними, багатокомпонентними, спрямованими на формування критичного мислення, рефлексії, визначення власної позиції. Науковиця О. Оварчук [10, с. 10] відмічає, що ключові компетентності «дають змогу особистості ефективно брати участь у багатьох соціальних сферах, сприяють особистому успіху».

Н. Бібік [10, с. 46] вважає, що ключові компетентності набуваються не лише під час вивчення предметів (групи предметів), «але й засобами неформальної освіти, внаслідок впливу середовища».

Ключові компетентності – це постійно змінна величина, що містить когнітивні, емоційні та ціннісні елементи, стверджує науковиця О. Локшина [10, с. 25].

Вчений В. Ягупов, класифікуючи компетентності, визначає *ключові* як «необхідні для буття особи в соціумі», які набуваються нею під час освіти та активної діяльності; *професійні* як компетентності «необхідні для професійного буття особи» та *фахові* компетентності, які проявляються в процесі професійної діяльності, існують в межах певної професії та потрібні для «фахового буття особи» [20, с. 32-33].

У робочій програмі Європейської Комісії «Ключові компетентності для навчання протягом життя. Європейська довідкова система» [1], термін «компетентність» розглядається як комбінація вмінь, знань, здібностей і ставлення до навчання та набуття практичного досвіду. У програмі визначено вісім груп (domains) ключових компетентностей, кожна з яких включає визначення, а також перелік відповідних знань (knowledge), умінь (skills) і цінностей (attitudes), до яких належать: спілкування рідною мовою, спілкування іноземними мовами, математична компетентність та основні компетентності у природничих і точних науках, цифрова компетентність, навчання вчитись, соціальна і громадська компетентність, почуття ініціативності та взаємодії, культурна впевненість та самовираження.

На думку експертів проекту «DeSeCo» (Definition and Selection of Competencies. Theoretical and Conceptual Foundations – Визначення та відбір компетентностей: теоретичні та концептуальні застави), який був започаткований Організацією економічного співробітництва та розвитку (Organisation for Economic Co-operation and Development – OECD) у 1997 р., кожна компетентність побудована на поєднанні взаємовідповідних ставлень і практичних навичок, цінностей, емоцій, поведінки, знань і умінь, всього того, що можна мобілізувати до активної дії. Експерти OECD класифікували ключові компетентності за трьома категоріями: автономія дій (здатність захищати та дбати про відповідальність, права, інтереси й потреби інших;

здатність складати та здійснювати плани й особисті проекти; здатність діяти у широкому контексті); інтерактивне застосування (здатність інтерактивно застосовувати мову, символіку та тексти; здатність використовувати знання та інформаційну грамотність; здатність застосовувати (нові) інтерактивні технології); вміння функціонувати в соціально гетерогенних групах (здатність успішно взаємодіяти з іншими; здатність співпрацювати; здатність розв'язувати конфлікти) [10, с. 8-11].

Згідно Концепції Нової української школи [12, с. 11-12], ключовими компетентностями є ті, «яких кожен потребує для особистої реалізації, розвитку, активної громадської позиції, соціальної інклюзії та працевлаштування і які здатні забезпечити особисту реалізацію та життєвий успіх протягом життя». До них відносяться: спілкування державною і рідною мовами; спілкування іноземними мовами; математична грамотність; компетентності в природничих науках і технологіях; інформаційно-цифрова компетентність; уміння вчитися впродовж життя; соціальні та громадянські компетентності; ініціативність та підприємливість; обізнаність та самовираження у сфері культури; екологічна грамотність і здорове життя.

У Державному стандарті П(ПТ)О для професії «Кравець» [4] зазначено, що загальні та професійні компетентності – це «здатність особи до виконання певного виду діяльності, що виражається через знання, розуміння, уміння і цінності».

Відповідно до Методичних рекомендацій щодо розроблення Державних стандартів професійно-технічної освіти з конкретних професій на основі компетентнісного підходу [11], затверджених 26. 04. 21012 року, ключові компетентності – це «загальні здібності і уміння (психологічні, когнітивні, соціально-особистісні, інформаційні, комунікативні), що дають змогу особі розуміти ситуацію, досягти успіху в особистому та професійному житті, набутти соціальної самостійності та забезпечують ефективну професійну та міжособистісну взаємодію». У даному документі ключові компетентності описуються «як здатність до ефективної професійної діяльності» та

включають в себе: вміння аналізувати, творчо мислити, планувати; передбачати наслідки професійної діяльності; дотримуватися вимог охорони праці; взаємодіяти в трудовому колективі; працювати в команді; використовувати наявну інформацію для підвищення конкурентоспроможності продукції; надавати споживачам якісні послуги.

Також зазначено, що ключові компетентності формуються в межах загальнопрофесійної підготовки, до предметів якої належать: «Основи правових знань», «Основи галузевої економіки і підприємництва», «Інформаційні технології» тощо.

У Методиці розроблення професійних стандартів [13], затверджених 22.01.2018 року, відсутній термін «ключові компетентності», але використовується поняття «загальні компетентності», що визначається як «універсальні компетентності (соціальні, комунікативні, особистісні, екологічні, етичні тощо), що не залежать від предметної сфери, є важливим для успішної професійної та соціальної діяльності особи». Вони формуються для кожної професії залежно від специфіки. У Методиці розроблення наведений приклад загальних компетентностей, а саме: уважність; розвинена зорова та слухова пам'ять; емоційна стійкість; стресостійкість; відповідальність; володіння професійно термінологією; вміння діяти в нестандартних ситуаціях; вміння працювати в команді; дотримуватися професійної етики; запобігати конфліктним ситуаціям тощо.

Вивчаючи ДСПТО для професій «Швачка» (код 7436), «Кравець» (код 7433), «Закрійник» (код 7435) [5, с. 3; 4, с. 3-4; 6, с. 3], розроблені у 2016 році, відмічаємо, що за даними стандартами компетентності поділяються на професійні (професійні базова та професійні профільні) і загальні, які «формується в процесі загальнопрофесійної, професійно-теоретичної та професійно-практичної підготовки». Для даних професій загальні компетентності є однаковими і визначені у стандартах наступним чином: оперативність у прийнятті правильних рішень у позаштатних ситуаціях під час роботи; здатність відповідально ставитися до професійної діяльності; знання

професійної лексики та термінології; здатність діяти в нестандартних ситуаціях; здатність працювати в команді; дотримання професійної етики; запобігання конфліктних ситуацій [4, с. 13; 6, с. 14].

Варто зауважити, що в переліку ключових компетентностей відсутні компетентності, що стосуються особистісного розвитку (уміння вчитися впродовж життя, здатність долати перешкоди, здатність до самоаналізу та оцінювання власної професійної діяльності тощо).

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, ключові компетентності кравця – це сукупність знань, умінь та навичок, які визначають здатність та готовність робітника до майбутньої діяльності, забезпечують професійну мобільність та адаптивність на рику праці.

Дефініції «ключові компетентності» та «загальні компетентності» у законодавчо-нормативних документах професійної (професійно-технічної) освіти вживаються у синонімічних значеннях; перелік ключових компетентностей майбутніх фахівців швейної промисловості є не повним, оскільки не відображає всі напрями діяльності майбутніх фахівців швейного профілю та не враховує орієнтацію на особистісний розвиток. На основі аналізу переліку та змісту ключових компетентностей майбутніх кваліфікованих робітників швейного профілю очевидною є потреба у їх уточненні та розширенні з орієнтацією на формування тих знань, умінь, навичок, особистих якостей, які вимагають нині тенденції освітньої систем, вимоги часу та потреби ринку праці.

У подальших дослідженнях планується дослідити структуру поняття «ключові компетентності кравців» та технології формування ключових компетентностей кравців у процесі професійної підготовки.

Література

1. The *Key Competences for Lifelong Learning – A European Framework* is an annex of a Recommendation of the European Parliament and of the Council of 18 December 2006 on key competences for lifelong learning that was published in the *Official Journal of the European Union* on 30 December 2006/L394. <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:394:0010:0018:en:PDF>
2. Байденко В. Компетенции в профессиональном образовании. / В. Байденко // Высшее образование в России. – №11, 2004. С. 3–13. URL:

<https://cyberleninka.ru/article/n/kompetentsii-v-professionalnom-obrazovanii-k-osvoeniyu-kompetentnostnogo-podhoda/viewer>

3. Бусел В. Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) Київ, 2005, 1728 с
4. ДСПТО 7433.С.14.1 – 2016. Професія: 7433 Кравець. 2-6 розрядів Київ, 2016. 55 с.
5. ДСПТО 7433.С.14.1 – 2016. Професія:7436. Швачка. 1-6 розрядів Київ, 2016. 89с.
6. ДСПТО 7435.С.14.10 – 2016. Професія: 7435 Закрійник. 4-7 розрядів. Київ, 2016. 60 с.
7. Закон України «Про освіту», Верховна рада, 2017, № 38–39. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
8. Зеер Э. Компетентностный подход к модернизации профессионального образования / Э. Зеер // Высшее образование в России. – №4, 2005. С. 23–30
9. Зеер Э. Модернизация профессионального образования: компетентностный подход / Э. Зеер // Образование и наука. – №3, 2004. С. 42–53
10. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / Під заг. ред. О. В. Овчарук. – К.: К.І.С., 2004. – 112 с.
11. Методичні рекомендації щодо розроблення Державних стандартів професійно-технічної освіти з конкретних професій на основі компетентнісного підходу. URL: <http://document.ua/pro-zatverdzhennja-metodichnih-rekomendacii-shodo-rozroblenn-doc99436.html>
12. Міністерство освіти і науки України, 2016. Концептуальні засади реформування середньої освіти. Нова українська школа. [URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
13. Наказ «Про затвердження Методики розроблення професійних стандартів» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0165-18>
14. Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021, 2013. URL: http://oneu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/11/nsro_1221.pdf
15. Постанова «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF#n12>
16. Равен Дж. Педагогическое тестирование: проблемы, заблуждения, перспективы. Москва, 1999. 124 с.
17. Селевко Г. Компетентности и их классификация. / Г. Селевко // Народное образование. № 4, 2004 С. 138–143.
18. Хуторской, А. Ключевые компетенции как компонент личностно ориентированной парадигмы образования. / А. Хуторской // Народное образование. – № 2, 2003 С. 58–64
19. Хуторський А. Ключові освітні компетентності / Современная школа URL: <http://ru.osvita.ua/school/method/2340/>
20. Ягупов В. Компетентнісний підхід до професійної підготовки майбутніх фахівців у системі професійно-технічної освіти / В. Ягупов // Креативна педагогіка. – №4, 2011 С. 28 – 34.

Literatura

1. The Key Competences for Lifelong Learning – A European Framework is an annex of a Recommendation of the European Parliament and of the Council of 18 December 2006 on key competences for lifelong learning that was published in the Official Journal of the European Union on 30 December 2006/L394. <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:394:0010:0018:en:PDF>

2. Baydenko V. Kompetentsyy v professyonal'nom obrazovanii. / V. Baydenko // Vysshie obrazovaniye v Rossyy. – №11, 2004. S. 3–13. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/kompetentsii-v-professionalnom-obrazovanii-k-osvoeniyyu-kompetentnostnogo-podhoda/viewer>
3. Busel V. T. Velykyy tлумachnyy slovnyk suchasnoyi ukrayins'koyi movy (z dod. i dopov.) Kyyiv, 2005, 1728 s
4. DSPTO 7433.S.14.1 – 2016. Profesiya: 7433 Kravets'. 2-6 rozryadiv Kyyiv, 2016. 55 s.
5. DSPTO 7433.S.14.1 – 2016. Profesiya:7436. Shvachka. 1-6 rozryadiv Kyyiv, 2016. 89s.
6. DSPTO 7435.S.14.10 – 2016. Profesiya: 7435 Zakriynyk. 4-7 rozryadiv. Kyyiv, 2016. 60 s.
7. Zakon Ukrayiny «Pro osvitu», Verkhovna rada, 2017, № 38–39. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
8. Zeer É. Kompetentnostnyy podkhod k modernyzatsyy professyonal'noho obrazovaniya / É. Zeer // Vysshie obrazovaniye v Rossyy. – №4, 2005. S. 23–30
9. Zeer É. Modernyzatsyya professyonal'noho obrazovaniya: kompetentnostnyy podkhod / É. Zeer // Obrazovaniye y nauka. – №3, 2004. S. 42–53
10. Kompetentnisnyy pidkhid u suchasniy osviti: svitovyy dosvid ta ukrayins'ki perspektyvy: Biblioteka z osvith'oyi polityky / Pid zah. red. O. V. Ovcharuk. – K.: K.I.S., 2004. – 112 s.
11. Metodychni rekomendatsiyi shchodo rozroblennya Derzhavnykh standartiv profesiyno-tekhnichnoyi osvity z konkretnykh profesiy na osnovi kompetentnisnoho pidkhodu. URL: <http://document.ua/pro-zatverdzhennja-metodichnih-rekomendacii-shodo-rozroblenn-doc99436.html>
12. Ministerstvo osvity i nauky Ukrayiny, 2016. Kontseptual'ni zasady reformuvannya seredn'oyi osvity. Nova ukrayins'ka shkola. [URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya%20ukrainska-shkola-compressed.pdf>]
13. Nakaz «Pro zatverdzhennya Metodyky rozroblennya profesiynykh standartiv» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0165-18>
14. Natsional'niy stratehiyi rozvytku osvity v Ukrayini na 2012-2021, 2013. URL: http://oneu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/11/nsro_1221.pdf
15. Postanova «Pro zatverdzhennya Natsional'noyi ramky kvalifikatsiy» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF#n12>
16. Raven Dzh. Pedahohycheskoe testyrovaniye: problemy, zabluzhdenyya, perspektyvy. Moskva, 1999. 124 s.
17. Selevko H. Kompetentnosty y ykh klasyfykatsyya. / H. Selevko // Narodnoe obrazovaniye. № 4, 2004 S. 138–143.
18. Khutorskoy, A. Klyuchevye kompetentsyy kak komponent lychnostno oryentyrovannoy paradyhmy obrazovaniya. / A. Khutorskoy // Narodnoe obrazovaniye. – № 2, 2003 S. 58–64
19. Khutors'kyy A. Klyuchovi osvithni kompetentnosti / Sovremennaya shkola URL: <http://ru.osvita.ua/school/method/2340/>
20. Yahupov V. Kompetentnisnyy pidkhid do profesiynoyi pidhotovky maybutnikh fakhivtsiv u systemi profesiyno-tekhnichnoyi osvity / V. Yahupov // Kreatyvna pedahohika. – №4, 2011 S. 28 – 34.

СУТЬ ПОНЯТИЯ «КЛЮЧЕВЫЕ КОМПЕТЕНТНОСТИ ПОРТНЫХ» В ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ЛИТЕРАТУРЕ

Однорог Галина Владимировна
аспирантка

Института профессионально-технического образования АПН Украины,
г. Киев

В статье проанализированы научные, научно-методические источники и законодательно-нормативные документы профессионального (профессионально-технического) образования по толкованию сути и содержания понятия «ключевые компетенции». Подведен итог о многогранности дефиниции «ключевые компетенции». Предложено формулировку собственного определения «ключевые компетенции портного».

Проанализированы Государственные стандарты профессиональной (профессионально-технического) образования для профессий «Швея» (код 7436), «Портной» (код 7433), «Закройщик» (код 7435) Методические рекомендации по разработке ГСПТО и Методика разработки профессиональных стандартов. Определено, что перечень ключевых компетенций в ГСПТО швейного профиля требует дополнения в соответствии с современными образовательными тенденциями, требованиями времени и потребностей рынка труда.

Ключевые слова: *компетенности, ключевые компетенности, компетентностный подход, квалифицированный рабочий, портной.*

THE ESSENCE OF THE CONCEPT "THE KEY COMPETENCIES OF TAILORS" IN PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL LITERATURE

Halyna Odnoroh
postgraduate student
Institute of vocational and technical education
of the Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine,
Kiev

The article analyzes the scientific, scientific and methodological sources and legal and regulatory documents of professional (vocational) education on the interpretation of the essence and content of the concept of "key competencies". The versatility of the definition of "key competencies" is summarized. The formulation of one's own definition of "key competencies of a tailor" is proposed.

The State standards of professional (vocational) education for the professions "Seamstress" (code 7436), "Tailor" (code 7433), "Cutter" (code 7435), Methodical recommendations for the development of DSPTO and Methodology for the development of professional standards are analyzed. It is determined that the list of key competencies in DSPTO sewing profile needs to be supplemented in accordance with modern educational trends, time requirements and needs of the labor market.

Key words: *competencies, key competencies, competence approach, skilled worker, tailor.*